

Nr 59.

Af herr **Gustafsson**, om åvägbringande af utredning och förslag angående upplåtande till försäljning af vissa kronoegendomar.

Den praktiska erfarenheten angående det sätt, hvarpå statens utarrenderade jordbruk för närvarande skötes i jämförelse med den jord, som af brukaren innehafves med äganderätt, torde till fullo motivera den tanken, att en ren nationalvinst skulle ligga däri, att jord från statens domäner i någon vidsträcktare mån än som nu är fallet upplåtes till försäljning.

Det är i sakens natur, att den, som arrenderar ett jordbruk för viss tid, ingalunda kan hafva intresse af att göra några egentliga grundförbättringar på detsamma, utan det är i hans intresse, att, med de minsta möjliga utgifter, draga den största möjliga kontanta valuta för sitt arbete, och detta blir allt mer förhållandet desto mer det nalkas mot arrendetidens slut. Här af uppstår ett utsugningssystem, som, trots det berömvärda intresse som ett stort antal arrendatorer ådagalägga vid brukningen af sin jord, dock på grund af de ekonomiska förhållandena pressar sig fram.

Häremot kan möjligen göras den invändningen, att statens jord upplåtes på ganska lång arrendetid, och att det i regel är möjligt för arrendatorn att få sitt kontrakt förnyadt. Detta är visserligen sant, men arrenderätt är och blir i alla fall icke annat än arrenderätt. Arrendatorn och hans familj hafva alltid den känslan, att det jordbruk, som de disponera, endast innehafves för tillfället. Ett möjligen inträffande dödsfall under arrendetiden eller en oförutsedd höjning af arrendesumman vid arrendetidens slut, äro förhållanden, som icke kunna beräknas, och som motverka hvarje sådan ekono-

misk uppoffring på jordbruket från arrendatorns sida, som han icke bestämt vet sig med snaraste få tillbaka.

En annan olägenhet, som arrendatorer i allmänhet få vidkännas, är den, att deras barn icke vilja kvarstanna i hemmet och biträda vid jordbrukets skötsel. Detta förhållande alstras ingalunda i allmänhet af olust för jordbruket, utan det är ovissheten om, hur det i framtiden kommer att gestalta sig med den jord, på hvilken de äro födda och uppfostrade, som tvingar dem från föräldrahemmet och jordbruket ut i lifvet, för att inom skilda områden på bästa sätt söka sin utkomst. Funnes däremot utsikt till att barnen i sinom tid, där så är lämpligt, efter väl afvägd styckning kunde få inköpa jordbruket jämte för ändamålet erforderlig skogs- och betesmark, där sådan finnes tillgänglig, skulle säkerligen åt jordbruket vinnas många krafter, som under nuvarande förhållanden söka sin utkomst inom industrien eller andra näringar, eller ock emigrera.

Under de senare åren har Riksdagen i ganska vidsträckt grad beslutat upplåtelse af torp till försäljning från statens domäner inom skilda delar af landet, men dessa lägenheter hafva på grund af lokala förhållanden i många fall ej kunnat förläggas å platser, där tillräckligt tillfälle till stadigvarande arbete varit att tillgå. Detta är en olägenhet för de mindre egnahemsinnehafvarne, som är mycket beaktansvärd, då de endast på dessa små egnahemslotter ej kunna få sin fullständiga bärgning. Därför synes mig en fortsatt utveckling af egnahemsrörelsen böra fortgå med uppmärksamheten riktad därpå, att köparen i hvarje särskildt fall har utsikt till att helt få sin bärgning af den inköpta jorden, såframt icke stadigvarande arbetsförtjänst i närheten kan påräknas. En viktig konsekvens af detta förhållande vore väl den, att äfven själfva hufvudgården, där så är lämpligt, kunde efter behöflig styckning upplåtas till försäljning med full äganderätt, samt att i så fall arrendatorn och hans barn skulle såsom köpare hafva företräde framför andra. Ty när staten understöder lägenhetsinnehafvare och jordtorpare att å kronans domäner skaffa sig ett eget hem, så bör man äfven tillse, att i den mån jorden i hufvudsak lämpar sig för odling och egendomen befinnes lämplig att styckas i flera brukningsdelar, för kronans arrendatorer beredes samma möjligheter som för torparna.

Häremot kan invändas, att kronan afhänder sig en afsevärd del af sina domäner, hvilket icke bör förekomma; men granskar man detta argument, så torde man finna, att kronan härutinnan

tvärtom gör en vinst, ty dessa här åsyftade domäner gifva ganska ringa nettobehållning, då förvaltnings- och nybyggnadskostnader afdragits, och genom att placera härigenom influtna medel i inköp af skogbärande mark vinnes en lättnad i förvaltningskostnaden och en högre afkastning för kronans räkning af det i fastigheterna nedlagda kapitalet; dessutom skulle vid försäljningen dessa fastigheter säkerligen betinga ett pris, som i de flesta fall i afsevärd grad öfverstiger den kapitaliserade arrendesumman.

Hufvudvillkoret för att jordbruket under de förhållanden, som nu existera, skall gifva sin brukare anständig bärgning är, att det är så pass stort, att han har full sysselsättning att sköta detsamma, och bör därför, där styckning skall äga rum, detta icke ske i alltför små lotter.

I nu gällande bestämmelser för försäljning af jord från statens domäner stadgas, att upplåtelse icke kan ske utan vid arrendetidens slut. Då det emellertid både i händelse af dödsfall eller vid barnens utflyttning från föräldrahemmet m. m. kan vara af vitalt intresse för arrendatorn och hans familj att äfven *under* arrendetiden kunna få visshet om, huruvida möjlighet finnes att få inköpa den jord, som de arrendera, bör en förändring i denna riktning af nu gällande bestämmelser äga rum.

På grund af ofvanstående hemställes,

att Riksdagen måtte besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t begära utredning i syfte att nu gällande bestämmelser angående upplåtelse af jord från statens domäner måtte så ändras, att äfven i fråga om sådana kronoegendomar, som gifva mer än 600 kronor i årligt arrende, men som helt eller delvis äro lämpliga för jordbruk och ej i anledning af särskildt dyrbara byggnader eller annan särskild orsak böra bibehållas i statens hand, måtte hvad jordbruket beträffar jämte erforderlig skogs- och betesmark på sätt som af Kungl. Maj:t och Riksdagen närmare bestämmes, efter lämplig styckning kunna upplåtas till försäljning

samt att på framställning af arrendator eller hans barn försäljning må kunna ske äfven under arrendetiden

och att Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 25 januari 1912.

K. J. Gustafsson.

Nr 60.

Af herr Pers, om avvägbringande af utredning och förslag till interimistiska bestämmelser angående nyttjanderätt till samfällid skog.

Vid de storskiten, som förrättats i Kopparbergs län under medlet af 1800-talet och äfven tidigare, afsattes för socknarnas och byalagens räkning en del marker »för jordägarnas allmänna och gemensamma gagn och nytta» såsom grustag, dy- och torftag, kvarnplatser m. m. Dessa »undantag», som de vanligen kallas, blefvo ofta synnerligen rikligt tilltagna, hvilket kan förklaras af allmogens naturliga önskan att ej med ens behöfva bryta med det förut bestående förhållandet, att all utmark var gemensam tillhörighet och föremål för afbrukning efter hvars och ens behof.

Skogsmarkens värde har emellertid stigit högst betydligt och allt pekar i den riktningen, att den kommer att än ytterligare stegras. Allmänna uppmärksamheten fästes också allt mera på, hur skogsmarkens produktivitet tillgodogöres. Det faller då i ögonen att dessa oftast synnerligen väl belägna marker äro utsatta för den största vanvård, då hvarje än så liten delägare tillgodogör sig den uppväxande skogen så godt han förmår, och hvar och en af de öfriga delägarne ej vill stå den andre efter ifråga om att hålla de så kallade undantagen rena.